

koji autor pruža čitateljima, ilustrirajući navedenu problematiku prikazom ključnih eksperimenata i najnovijih istraživanjima koja se provode u ovoj psihološkoj disciplini. Na taj način čitatelj je u stanju razumjeti kompleksni svijet međusobno isprepletenih odnosa pojedinca i okoline, te unutarnjega i vanjskoga svijeta.

Ova knjiga može poslužiti kao svojevrsni vodič u razumijevanju socijalne realnosti i njezina utjecaja na naše doživljavanje drugih, njihovih namjera, motiva i osjećaja.

Iz svih navedenih razloga, afirmativno preporučujem ovu preglednu knjigu kao podobno interdisciplinarno nastavno štivo široko usmjerenim adresatima.

Suzana Vuletić

Lovro KLADARIĆ

Kršćanska pomoć ugroženima samoubojstvom. »Da svojom rukom život upropašćujem?« (Job, 13,14b)

– Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Biblioteka Diacovensia, Đakovo, 2015., 128 str.

Univ. spec. theol. Lovro Kladarić objavio je knjigu, »*Kršćanska pomoć ugroženima samoubojstvom*«, u nizu Biblioteke *Diacovensia*, 2015. godine, koja čini proširenu verziju njegova specijalističkog završnog rada, naslovljena: *Pastoralni razgovori s vjernicima ugroženima samoubojstvom*. Rad je obranio na Ka-

toličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu 2013. godine.

Delikatna tema, za koju se opredijelio univ. spec. theol. Lovro Kladarić, proizšla je iz problematične zastupljenosti u našem konkretnom, društvenom i crkvenom pastoralnom ozračju. Ona je raširena pojava u društvu, u kojem se sve češće uočava nijekanje naravne težnje za životom, u kojem se samoubojstvo javlja kao jedan neprimjeren oblik nošenja sa životnim krizama i teškoćama te čini lakšim odabirom bijega pred 'ne' izdržljivim egzistencijalnim, psihološkim i ekonomskim situacijama ili nekim drugim životno (ne)rješivim poteškoćama.

Knjiga je podijeljena u pet poglavlja: 1) Fenomen samoubojstva; 2) Broj samoubojstava u Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na udio samoubojstava u ukupnom broju nasilnih smrti (2001.-2013.); 3) Kršćanski stav o neprihvatljivosti samoubojstva; 4) Pastoralni razgovori s osobama ugroženim suicidom; 5) Oblici djelovanja s osobama ugroženim suicidom.

U prvom dijelu rada autor jasnim rječnikom definira samoubojstvo, dajući pritom i određeni povijesni pregled fenomena samoubojstva u raznim kulturama. Na poseban je način hvalevrijedan pregled teorija samoubojstva, gdje autor navodi pet različitih teorija (psihosociološke, kognitivne, psihoanalitičke, antropološko-kulturološke, neurobiokemijske). Konzultirajući literaturu, veoma je dobro opisao teoretske pristupe problematici samoubojstva, faktore rizika suicidalnosti, znakove i upozorenja na

ugroženost suicidom kao i najčešće statističke bilješke o samoubojstvima.

U drugom dijelu rada Kladarić daje statistički pregled samoubojstava u Hrvatskoj u razdoblju od 2001. do 2013. godine, čime na vrlo specifičan i konkretan način upozorava na važnost bavljenja ovom temom. Autor upozorava na oscilirajuće brojčano kretanje broja samoubojstava u hrvatskom narodu, uvijek iznova pozivajući sve stručnjake na kontinuirani rad s ugroženim osobama. Upozorenje je još aktualnije u nadopunama teksta dostupnim podacima za posljednje tri godine. U knjizi se navodi kako bi se broj samoubojstava smanjio kada bi opća populacija bila bolje educirana. U tom duhu i ova knjiga može doprinijeti boljoj edukaciji populacije, a brojke, koje je donio u drugom dijelu rada, upozoravaju kako je važno produbljivati ovu tematiku.

Kao teolog, autor treći dio svojega rada posvetio je teološkom pristupu problematici te je i to originalnost rada. Hvale je vrijedno što se autor također, osim na svetopisamske tekstove, osvrće i na tekstove i stavove crkvenih otaca, kao što su sv. Jeronim, sv. Aurelije Augustin i sv. Toma Akvinski, dolazeći onda i do suvremenoga nauka Crkve o samoubojstvu, gdje navodi crkvene dokumente. Autor ističe kršćanski vid pomoći osobama koje su sklone suicidalnosti, no u isto vrijeme uzima u obzir i druge pristupe samoubojstvu. Dakle, primjećujemo interdisciplinarni pristup problematici, što je vrlo bitno u ovakvom slučaju. Teorije koje predstavlja autor uvijek iznova dopunjava svojim vri-

jednim teološkim pogledom: »život je otajstveni Božji dar«. Uz ovaj teološki pogled, autor se ne boji često komentirati teorije, dajući pritom vrijedna zapažanja. Ova zapažanja jednog teologa, uz česta propitivanja, svakako trebaju biti dostupna stručnjacima drugih struka, poput psihologa, liječnika, socijalnih radnika.

Autor jasno razlikuje čin samoubojstva u sebi, kao nešto negativno i nemoralno, no imajući u vidu da osobu u tom činu treba razumijevati te pronalaziti načine kako bi se tim osobama pomoglo. Kako bi se ukazalo na čimbenike koji utječu na moralnu odgovornost pojedinca, problematici samoubojstva u priloženom radu pristupa se interdisciplinarno, tako da su u njegovu bogatom sadržaju uočljive potkrijepljenosti: sociologije, statistike, pastoralna, morala i duhovnosti. Jasni pokazatelji koji proizlaze iz svih ovih smjernica omogućili su studentu sastaviti dobar ciljani odabir pitanja za samostalno terensko istraživanje, što se odrazilo jasnom otvorenosti ispitanika, potvrđenom i njihovim odgovorima u četvrtom dijelu rada.

Osnovni je cilj razgovora bio dobiti uvid u povijest suočavanja konkretnih osoba, vjernika, sa suicidalnim ideacijama, namjerama i pokušajima samoubojstva, tj. ima li kršćanska vjera utjecaja na konkretnu problematiku suicida, te na crkvenom pastoralnom planu ponuditi adekvatniji pristup duhovne podrške osobama ugroženim suicidalnim sindromom.

Donoseći konkretne i proživljene ljudske sudbine, autor nas želi upozoriti kako se ugroženost samoubojstvom može javiti često i iznenada, kod veoma široke skupine ljudi. Čitajući svjedočanstva o proživljavanju ideja i pokušaja samoubojstva, svi budući čitatelji moći će uvijek iznova promisliti vlastitu životnu situaciju i samu problematiku samoubojstva. Stručnjaci, poput liječnika, psihologa, svećenika i nastavnika, moći će dobiti određeni uvid u problematiku ideja i pokušaja samoubojstva kod stvarnih osoba. Nadalje, stručnjacima koji rade s tugujućim osobama, sa službenim osobama i njihovim pomagačima, bit će korisni intervjui o gubitcima rođaka i bliskih ljudi uslijed samoubojstva. I ovdje se očituje da sam govor o određenoj problematici pomaže osobama kako bi se lakše nosili s težinom života. Zanimljivo je kako autor definira samoubojstvo kao *krik za razgovorom* što je kasnije i potkrijepio govoreći kako je osobama s takvom problematikom potreban razgovor.

U zadnjem, petom dijelu knjige, autor navodi vrlo konkretne moguće oblike pomoći osobama koje se suočavaju s problematikom suicida. Stoga ovaj rad biva tematski zaokružen, otvarajući nove perspektive mogućega rada s takvim osobama. U knjizi prepoznajemo svojevrsnu isprepletenost teorije s praksom, koja traži onda i konkretne odgovore na istraženu problematiku. Prepoznaje se kako je autor, pišući rad, vodio brigu i o tomu na koji način odgovoriti na ovu obiteljsku, društvenu, crkvenu i nacionalnu problematiku.

Vrijednost rada krije se u malo dostupnoj stručnoj literaturi koja bi, iz teološke perspektive, propitivala sociološke i vjerske elemente u životima osoba (vjernika) ugroženih samoubojstvom. Autor je sažeo spoznaje dostupne literature, što se vidi iz opsežne bibliografije koju vješto navodi i potkrjepljuje svoja istraživanja. Novost su promišljanja i prijedlozi kako teologija, kao znanost, i praktično dušobrižništvo, mogu pomoći osobama ugroženim samoubojstvom.

U recenzentskom osvrtu dr. Bošnjakovića navodi se da: »...ova knjiga može pružiti pomoć osobama koje su pokušale učiniti samoubojstvo, pružajući im jasniju svijest i uvid zbog čega dolazi do toga čina, zatim može pomoći rodbini i prijateljima osoba koje su počinile ili pokušale učiniti samoubojstvo kako bi se i oni sami mogli nositi s novonastalom, teškom situacijom. Osim toga, pisanje na ovaj način o samoubojstvu jest vrjednovanje života u sebi, te na taj način promiče kulturu života. U tom smislu knjiga pruža praktičnu pomoć svima onima koji se bore za dobro, za život.«

Recenzentica, Karmen Galić, prof. psih., u svom osvrtu ističe kako predloženi naslov ukazuje na namjeru autora da pozove širi krug čitatelja na edukaciju o problematici o kojoj piše, uz jasnu ponudu pomoći pri rješavanju kriznih situacija. »Autor se uvijek iznova vraća pozivu na sve veću educiranost svih članova društva o samoubojstvu, opravdavajući edukaciju pretpostavkom kako će se broj samoubojstava smanjivati ukoliko opća populacija bude 'bolje

educirana o samoubojstvu, posebno osobe koje imaju suicidalne ideacije.’« Knjigu možemo toplo preporučiti širokom krugu čitatelja: od mladih, roditelja, preko braniteljske populacije i stručnjaka koji pomažu ugroženima, do osoba starije životne dobi. Svi oni pronaći će nov poziv na život, uz poziv da svi ozbiljno pomognemo našim bližnjima u kriznim razdobljima. Autorovo izražavanje kršćanske vjere i pogleda na život pozivat će nas tijekom čitanja teksta na jasnu i nedvosmisleno otvorenost životu. Nadamo se da će ovaj objavljeni rad uspjeti doprinijeti edukaciji, pravodobnom uočavanju i preventivnom smanjenju suicidalnih ideacija, kako će pomoći pri rješavanju kriznih životnih situacija i biti poticajem intenzivnijega pastoralnog rada.

Suzana Vuletić, Josip Bošnjaković,
Karmen Galić

Frédéric LENOIR

Felicità. Un viaggio filosofico

– Bompiani, Milano, 2014., 341 str.

Nedavno sam, obilazeći rimske knjižare, zapazio knjigu na kojoj se nalazio reklamni natpis: »Bestseller br. 1 u Francuskoj. Uspjeh koji prelazi 300.000 prodanih primjeraka«. Riječ je o djelu sociologa i filozofa Frédérica Lenoira, djelu koje je objavljeno u Francuskoj 2013. godine, a u Italiji prevedeno godinu dana poslije, gdje je također prihvaćeno s velikim uspjehom, djelu naslova koji na hrvatskom glasi: »Sreća. Jedno filozofsko putovanje«.

Tema sreće očito privlači interes suvremenoga europskog čitatelja, što i nije čudno s obzirom da postmoderna kultura *imperativ sreće* stavlja pred čovjeka kao jedan od glavnih i ultimativnih ciljeva: »Moderni je čovjek ‘osuđen’ da bude sretan te se ne može nositi sa sobom ako u tomu ne uspijeva.« (Pascal Bruckner) Osobito zanimljivim postaje kada o ovoj temi netko odluči promišljati iz filozofskoga kuta, onkraj površnoga i *razvodnjenoga* razumijevanja sreće, ili pak, kada se o sreći netko odvaži promišljati iz filozofsko-teološkoga kuta, kako je to nedavno ostvario đakovački teolog Ivica Raguz u knjizi: »Sretni u nadi. Teološka promišljanja o sreći«, Zagreb, HILP, 2013.

Djelo francuskoga mislioca čine prolog, dvadeset i jedno poglavlje (riječ je zapravo o svojevrsnim kratkim razmatranjima koja se često tematski isprepliću), epilog, bilješke i bibliografija. Već od prologa autor upućuje da redci koji slijede nisu tek plod njegova studijskog promišljanja (Lenoir navodi da se preko 35 godina bavi temom sreće), već da je refleksija o sreći neodvojiva od njegova života, sazdana od konkretnih iskustava i osobnih interesa. Temu sreće, ističe Lenoir, »teško se može promišljati bez osobne uključenosti. Pitanje sreće dotiče naše osjećaje, naše emocije, naše želje, naša vjerovanja kao i smisao koji dajemo našim životima [...] U tom vidu, nimalo se ne sramim priznati da me pitanje sreće zanima i sa osobnog stajališta.« (str. 20.-21.).

U prologu, koji je zapravo uvod u knjigu, autor donosi tezu koja će se provla-